

อธิบายเรื่องเครื่องมโหรีปี่พาทย์
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาตำราวงราชานุภาพ
ทรงพระนิพนธ์

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ

พระยาวิสูตรกรมศิลปประสิทธิ
(น้อย ศิลป์)

ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส
วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๔๙๙

คำนำ

นายเนน คีลปี ได้มาแจ้งความจำนงแก่เจ้าหน้าที่ ณ หอสมุด
แห่งชาติ ขออนุญาตจัดพิมพ์หนังสือเรื่อง ตำนานเครื่องมโหรี
ปัทมย ซึ่งเขียนพระนิพนธ์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรม
พระยาดำรงราชานุภาพ เพื่อแจกในงานพระราชทานเพลิงศพ มหา
เสวกโท พระยาวิเศษกรรมคีตปรีดิ์ประสูติ ผู้เป็นบิดา กำหนดงานใน
วันที่ ๓๒ พฤศจิกายน ค.ศ. ๒๔๗๓ ณ เมรุวัดสุทธจินดา วัดเทพศิรินทราวาส
หนังสือเรื่อง ตำนานเครื่องมโหรีปัทมยนี้ สมเด็จพระยา
ดำรงราชานุภาพได้ทรงนิพนธ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓ ได้มีชาวต่าง
ประเทศขออนุญาตนำไปแปลพิมพ์เป็นภาษาฝรั่งเศสที่ไซ่ง่อน และภาษา
ดชทกรุงเฮก เมื่อทรงเห็นความนิยมมากตลอดจนถึงชาวต่างประเทศ
จึงทรงชำระเรื่องและทำรูปให้บริบูรณ์ขึ้น และให้แปลเป็นภาษาอังกฤษ
ได้จัดพิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ คุณหญิงมโหรีปัทมยนิชิตา
เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓ และต่อมาได้มีผู้ขออนุญาตพิมพ์เฉพาะภาษาไทยอีก
หลายครั้ง

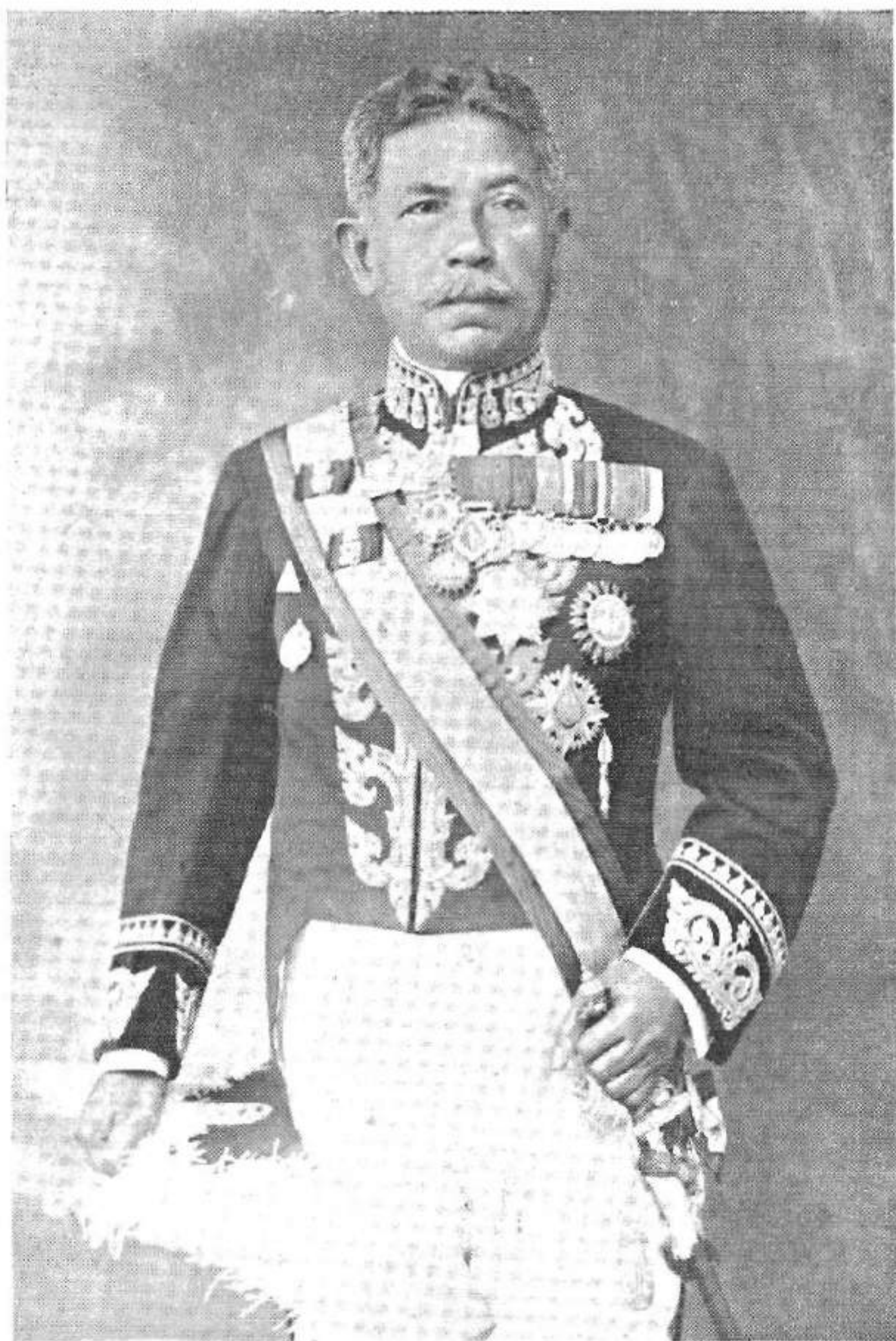
การที่เจ้าภาพได้ให้จัดพิมพ์หนังสือนี้สำหรับแจกในงาน พระราช
ทานเพลิงศพ พระยาวิเศษกรรมคีตปรีดิ์ประสูติ ในครั้งนี้ นับว่าเป็น
การเหมาะสมยิ่ง เพราะท่านผู้นี้ นอกจากจะเป็นบุคคลสำคัญในงาน
สถาปัตยกรรมและการก่อสร้างแล้ว ยังเป็นบุคคลสำคัญในด้านการ
มหรสพอีกด้วย ท่านได้มีความสนใจและมีความสามารถในการตั้งคิด
ไทยเป็นอันมาก จะเห็นได้จากที่ในสมัยรัชการที่ ๖ ท่านได้รับตำแหน่ง

ผู้ควบคุมกรมมหรสพ
กรมโยธามหาดเล็กด้วย

ในขณะเดียวกับที่ดำรงตำแหน่งจางวาง

กรมศิลปากร ขออนุโมทนา ในกุศล บุญราศีทักษิณา นุปทาน
ซึ่งเจ้าภาพได้บำเพ็ญเป็นนิตยวัตรฐานธรรม และได้ให้พิมพ์หนังสือ
นสพ.แพร่เบญจกุศลวิทยาทาน ขออำนาจกุศลทั้งปวงและส่วนทานมัย
บุญกริยาวัตถุในครั้งน จงเป็นผลบังจายอำนาจอิฐวิบุตมบุญผลแด่
พระยาวิศุกรรมศิลป์ประสิทธิ์ชฎวรายชนม์ ตามควรแก่ศิวสัยในสัมปราย
ภพจงทุกประการเทอญ.

นายชนิศ อยู่โพธิ์
(อธิบดีกรมศิลปากร)

พระยาวิสุกรรมศิลปประสิทธิ์

ชาติ ๒๔๐๖

มรณะ ๒๔๕๕

ประวัติ

ของ

มหาเสวกโท พระยาวิศุกรรมศิลป์ประสิทธิ์ (น้อยศิลป์)

พระยาวิศุกรรมศิลป์ประสิทธิ์ เกิดที่บ้านตำบลบางขุนศรี
อำเภอบางกอกน้อย จังหวัดธนบุรี เมื่อเดือนมกราคม พุทธศักราช
๒๔๐๖ เสนอพระนามยศทูลทูล นางดาด มพของบิดามารดาเพียงกนรวม
๗ คน เรียงตามลำดับดังนี้ :-

๑. นายน้อย
๒. นายน้อย
๓. เผือก
๔. พดอย
๕. นายพื่อน (ภายหลังเป็น มหาเสวกตรี พระยาราไชยศิริ-
ยาธิบดี ถึงอนิจกรรมเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓)
๖. นายโต
๗. เป้า

พระยาวิศุกรรมศิลป์ประสิทธิ์ ได้ศึกษาเล่าเรียนอยู่กับพระ
อาจารย์วัดอมรินทาราม (วัดบางว่า) จนอายุได้ ๑๕ ปี จึงข้ามฟาก

มาอยู่ในบ้าน ม.ร.ว. เย็น อิศรเสนา (ท่านเจ้าพระยาวรพงศ์พิพัฒน์)
ทถนนพระอาทิตย์

พระยาวิศุกรรมศิลป์ประดัดทชเรมเขารบราชการ เมื่อ พ.ศ.
๒๔๒๑ มีตำแหน่งหน้าที่อยู่ในกรมช่างท ได้รับพระราชทานเงินเดือนๆ ละ
๕ บาท ครนอายุครบบวชก็ได้บวชเรียนตามประเพณี กรมช่างทสมัย
นั้นกรมช่างรวมอยู่ด้วย พระยาวิศุกรรมฯ มีโอกาสได้รู้เห็นและ
ฝึกฝนตนเองทางการช่างอยู่เต็มอ ประกอบกับมีนิสัยรักการช่างและ
งานศิลป์ ใน ๕ ปีต่อมาคือ พ.ศ. ๒๔๒๖ ผู้บังคับบัญชาเห็นความ
สามารถและความตั้งใจ จึงได้เลื่อนตำแหน่งขึ้นเป็นหัวหน้าเด็กชา
กรมช่างท ขณะเดียวกันก็ได้ถวายตัวเป็นศิษย์ของท่านป๋อง ฝึกหัด
การช่าง เฉพาะอย่างช่างกลึง ทวงของพระองค์ท่านตำบลถนน
วรจักร

ระยะการซ่อมแซมปรับปรุงพระที่นั่งและตำหนักต่าง ๆ ใน
พระราชฐานในความอำนวยการของเจ้าพระยาวรพงศ์พิพัฒน์ แต่ครั้ง
ยังเป็นหลวงราชตรูณรักษ์ หัวหน้ากรมช่างท ได้เริ่มและมมากชน
พระยาวิศุกรรมศิลป์ประดัดท ได้มีโอกาสร่วมปฏิบัติงานเหล่านี้จริงจึง
มีความรู้ความชำนาญจนขึ้นเป็นลำดับ และเป็นที่รู้จักมกคนกวางขวาง
ในพระราชสำนักจนได้รับพระราชทานเงินเดือนตำแหน่งยศ บรรดาศักดิ์
และเครื่องราชอิสริยาภรณ์เป็นลำดับมา

ครนเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๘ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มารับ
ราชการในพระองค์สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช (พระบาทสมเด็จพระ-

มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖) ในตำแหน่งโยธาวิง งานในด้าน
การก่อสร้างพระยาวิศุกรรมศิลป์ประดิษฐ์ ซึ่งขณะนั้นยังเป็นหลวง
พทกษมาณพ ต้องรับผิดชอบโดยตรงก็ได้เริ่มขึ้น โดยได้รับมอบหมาย
ให้อำนวยการตกแต่งปรับปรุง และสร้างเสริมพระราชวังสุทธาณมัย
(เดิมนั้นเป็นตึกกระทรวงการต่างประเทศ) ส่วนสุทธาณมัย และ
พระตำหนักปารสัถวัน

ขณะเดียวกัน พระยาวิศุกรรมศิลป์ประดิษฐ์ ซึ่งมีความ
สนใจและมโนสยชอบการสังเกตไทย โดยได้ศึกษาจากสำนักท่านระดับ
ทองปากคลองตลาด สันนิยตงแต่อยู่กรมช่างทักได้อีกครั้งรวบรวม
ระดัมนักดนตรีและเด็ก ๆ มาฝึกหัดรวมวงโดยมีครูแปลก (ภายหลัง
เป็นพระยาประสานดุริยศัพท์) เป็นครู สถานที่นั้นใช้บ้านสวนตัวใน
ตรอกไก่แจ้ ถนนพระสุเมรุ อำเภอพระนคร ตลอดจนได้ตั้งโรงงาน
ขึ้นในบ้านน จดการก่อสร้างเครื่องดนตรีประเภทขลุ่ยมแบบประจักษ์อยู่ใน
บันทึกกองการสังเกต กรมศิลป์การ กคือ เครื่องพณพาทย์ประตบงา
และระดับบมุกชุด ม.ว. และเครื่องสายชุดงา

เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จเถลิงถวดย-
ราชสมบัติในปลายปี พ.ศ. ๒๔๕๓ แล้ว ก็ได้โปรดเกล้าฯ ให้อำนวยการ
สร้างพระราชวังสนามจันทร์จังหวัดนครปฐม (ปัจจุบันเป็นตึก
ศาลากลางจังหวัดนครปฐม) ควบคู่ไปกับการบูรณะปฏิสังขรณ์องค์
พระปฐมเจดีย์ซึ่งชำรุดทรุดโทรม และก่อสร้างเพิ่มเติมภายในบริเวณ
หลายอย่างด้วยกัน นอกจากนั้นได้อำนวยการก่อสร้างซ่อมแซมอาคาร

ใหญ่ ๆ อีกมาก เช่น พระที่นั่งจักรวรรดิไพฑูริย์ โรงเรียนมหาดเล็ก
หลวง (ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนวชิราวุธ) พระราชวังพญาไท
ซึ่งบัดนี้เป็นที่ตั้งโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า หาดเจ้าสำราญ และ
มฤคทายวัน อันเป็นที่ประทับชายทะเลในฤดูร้อนของพระบาทสมเด็จพระ
พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชวังบางปะอิน โรงโขนหลวงมัสกวัน
และวังจันทร์ (ปัจจุบันเป็นที่ตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูประถมและกระทรวง
ศึกษาธิการ) เป็นต้น อนึ่ง วังจันทร์นโหนดมณฑลพายัพก็กรมศิลป
ประสิทธิ์ควบคุมกรมมหรสพ ได้เป็นที่ตั้งกรมมหรสพด้วย

ในด้านกรมมหรสพ มีปรากฏในตำนานโขนหลวงเกี่ยวกับ
พระยาวิเศษกรรมศิลป์ประสิทธิ์ ความว่า โปรดเกล้าฯ ให้หลวงสิทธิ
นายเวร (น้อย ศิลป์) ข้าหลวงเดิม เป็นผู้ควบคุมกรมมหรสพ และ
ให้รับโอนกรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการมหรสพมาขึ้นกับกรมมหรสพ โดย
ปรากฏในหนังสือถึงเจ้าพระยาเทเวศร์วงศ์วิวัฒน์ เมื่อต้น พ.ศ. ๒๔๕๔
ว่า เห็นว่าราชการในส่วนกรมโขนและพิณพาทย์มหาดเล็ก ซึ่งอยู่ใน
ปกครองของเจ้าพระยาเทเวศร์ควรยกไปอยู่ในกรมมหรสพ ซึ่งให้
หลวงสิทธินายเวร (น้อย ศิลป์) เป็นผู้ควบคุม ด้วยเหตุที่คิดเห็นดังนี้
จึงได้สั่งให้หลวงสิทธินายเวร (น้อย ศิลป์) เตรียมการที่จะรับราชการ
ในกรมโขนและพิณพาทย์มารวมอยู่ในกรมมหรสพ

ส่วนครูโขน ๓ คน คือ ชูกระบ้าภาษา ชูหนักานุกฤษ์ ชู
พ่านกนัจนกร ก็โปรดเกล้าฯ ให้โอนมาด้วย ในด้านพิณพาทย์เครื่อง
สาย ให้โอนขุนประสาธน์วิเศษ (ครูแปดก) มา

ภายหลังที่ได้โอนกรมโขนและพิณพาทย์ มาขึ้นอยู่กับกรม
 มหรสพแล้ว ก็ได้โปรดเกล้าฯ ให้เลื่อนบรรดาศักดิ์จากหลวงดีทิ
 นายเวรเป็นพระยาวชิรกรรมคัลปประดัตถ์ เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม
 พ.ศ. ๒๔๕๔ และรับพระราชทานยศเป็นจางวางตรี ตำแหน่งจางวาง
 กรมโยชามหาดเล็กและควบคุมกรมมหรสพด้วย การโอนกรมโขน
 และพิณพาทย์นั้น มีบัญชีตั้งของเครื่องใช้ทุกอย่าง เช่น เครื่องปี่พาทย์
 เครื่องโขน ละคร ตลอดจนฉัตรหน้าใหญ่ โดยให้ท่านเจ้าพระยาเทเวศร์ ฯ
 ด้ราคาค่างของนั้นๆ เอง แล้วโปรดเกล้าฯ ชดใช้เงินให้เป็นการตอบแทน
 พระยาวชิรกรรมคัลปประดัตถ์ ได้รับราชการมาจนได้เลื่อน
 ตำแหน่งหน้าท อำนวยการสั่งงานและทำงานได้ด้วยดีเป็นที่พอพระราช
 ฤทัยสืบพระราชอัชฌาศัยในองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตลอด
 อายุราชการ ๔๘ ปีในพระราชสำนัก พระยาวชิรกรรมคัลปประดัตถ์
 ได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความจงรักภักดี มีความอดทนอดทน ได้รับพระ
 มหากรรณาชคุณตั้งปรากฏจากตำแหน่งราชการ ยศ บรรดาศักดิ์ เครื่อง
 ราชอิสริยาภรณ์ และของส่วนพระองค์ที่โปรดเกล้าฯ พระราชทาน

ตำแหน่ง

พ.ศ. ๒๔๒๓	เด็กชา กรมช่าวท
" ๒๔๒๖	หัวหน้าเด็กชา กรมช่าวท
๒๔๓๕	มหาดเล็ก กรมมหาดเล็ก
๒๔๕๓	นายเวร กรมมหาดเล็ก

- พ.ศ. ๒๔๕๔ จางวางกรมโยชามหาดเล็ก และควบคุมกรม
มหรดพ
- ๒๔๕๗ อธิบดีอำนวยการโยชามหาดเล็ก กรมศิลปากร องค-
มนตรี ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ
- ๒๔๖๗ องคมนตรี ในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ

ยศ

- พ.ศ. ๒๔๓๕ มหาดเล็กพิเศษ
- ๒๔๓๖ รองหมื่นแพรว
- ๒๔๔๒ หมื่นแพรว
- ๒๔๕๓ รองท้าวหมื่น
- ๒๔๕๔ จางวางตรี
- ๒๔๕๗ มหาเสวกโท

บรรดาศักดิ์

- พ.ศ. ๒๔๓๖ ขุนพททกษมานพ
- ๒๔๔๓ หลวงพททกษมานพ
- ๒๔๕๓ หลวงดัตถธนายเวร
- ๒๔๕๔ พระยาวชิรปราการมศิลป์ประดัตถ

เครื่องราชอิสริยาภรณ์และของส่วนพระองค์

- พ.ศ. ๒๔๓๖ เหรียญรัชฎาภิเศก ตรามงกุฎสยามชั้นที่ ๕
วิจิตรราภรณ์

- พ.ศ. ๒๔๔๐ เหยียบญัประพาสยุโรปเงิน
 เหยียบญัราชรุจิยาภาไหล่ทอง (รัชกาลที่ ๕)
 ๒๔๔๓ ตราข้างเผือกชนท ๕ ทพยาภรณ์
 ๒๔๔๖ เหยียบญัทวธาภิเชกเงิน
 ๒๔๕๐ เหยียบญัรัชมงคตเงิน
 เหมออกษรพระนาม ม.ว. ชนท ๑ ประดับเพชร
 ๒๔๕๑ เหยียบญัรัชมงคตภิเชกเงิน
 ๒๔๕๒ ตรามงกฏ์ดยามชนท ๕ ภัทราภรณ์
 ๒๔๕๓ เหยียบญัรัตนภรณ์ชนท ๓
 เหมพระบรมนามาภิชย จ.ป.ร. ชนท ๒
 พ.ศ. ๒๔๕๔ เหมชาหดวงเดิม
 เหยียบญัราชรุจิยาภาไหล่ทอง (รัชกาลที่ ๖)
 ตราฉริมาตา
 ตรามงกฏ์ดยามชนท ๓ มณฑนาภรณ์
 ไต่ทอง กาทอง
 ๒๔๕๕ ตรารัตนวราภรณ์
 เหมพระบรมนามาภิชย จ.ป.ร. ชนท ๑
 ประดับเพชร
 พานทอง
 ตราข้างเผือกชนท ๓ ณีภาภรณ์
 ๒๔๕๖ ตราข้างเผือกชนท ๒ จุตวราภรณ์

ช

พ.ศ. ๒๔๕๖

เสมาทองดงยามอักษรพระนาม ม.จ.

ธำนาปกาศึกษาพิเศษพดงยา มอกษรพระบรม

นามาภิชย จ.ป.ร. คุมเสื่อทองคำมอกษร

พระบรมนามาภิชย จ.ป.ร. ดงยา

คุมเสื่อทองคำตราเพชรราชกุมพระเกษว

๒๔๕๗

ซองบุหรเงินมอกษรพระนาม ม.จ. ฉัตรดงยา

เซมอักษร จ. ประดับเพชร มีพระเกษวดงยา

เหรียญดหชาติชนท ๒

เหรียญบรมราชาภิเศกกาไหลทอง

๒๔๕๘

ตราปฐมภรณ์มงกุฎดงยาม

ตราทศยจุดจอมเกล้าวเศษ

คุมเสื่อทองคำดงยามตราอุณาโลมประดับ

เพชร

คุมเสื่อทองคำตราเพชรราชกุมพระเกษว

คุมเสื่อทองคำมอกษรพระบรมนามาภิชย

จ.ป.ร. ประดับเพชร

เซมพระบรมรูปสมเด็จพระพันปีหลวงกรอบ

และพระเกษวประดับเพชร

ซองบุหรทองคำมอกษรพระบรมนามาภิชย

จ.ป.ร. ประดับเพชร

เซมราชการในพระองค์

๒๔๖๐ เหยียดเกล้าเจ้าฟ้าฯ

๒๔๖๓ ตราวุฒิปาณณ

พระยาวิเศษกรรมศิลป์ประสิทธิ์ ได้ก่อร่างสร้างตัวเองมาด้วย

ความอุตสาหะพยายาม และได้รับราชการในพระราชสำนักตลอดมา

โดยใกล้ชิดเป็นผลตักมาถึงบุตรได้รับพระมหากรุณาชุบเลี้ยง การ

ที่ได้รับพระราชทานสัญญาบัตรเป็นองคมนตรียอมเป็นเครื่องหมายแห่ง

ความพอพระราชหฤทัย

พระยาวิเศษกรรมศิลป์ประสิทธิ์ มบุตรชดาเวียงดำดบ ดงน :-

๑. นายเสาร์ เป็นขุนวิธานเดชกิจ (ต้นชีวิตแล้ว)

๒. นายจันทร์ (ต้นชีวิตแล้ว)

๓. นายสายหยุด เป็นขุนทองนทศร์ (ต้นชีวิตแล้ว)

๔. คุณหญิงเด่นนรงค์ฤทธิ (ทองย้อย สนิทวงศ์) (ต้นชีวิตแล้ว)

๕. นายค้อย เป็นหลวงจิตเจนนสาคร (ต้นชีวิตแล้ว)

๖. นายดาบ เป็นนายพดตารวจตรี หลวงศิลป์ประสิทธิ์

๗. นายเต็ม

๘. นายเหน

๙. นางสาวเนียน

๑๐. นายคุดย

๑๑. นางกานดา สุนทรวร

๑๒. นายนักขัตร์

(ส่นชวตแล้ว)

๑๓. นางทัศนยา สู้ทัศน์

๑๔. นายชาติ

นับแต่พระยาวิศุกรรมกิจปประสิทธิ์ ได้ออกจากราชการเพื่อ

พักผ่อน เพราะได้รับราชการสนองพระเดชพระคุณมาเป็นเวลาดัง

๕๘ ปี และอายุตวกถึง ๖๓ ปีแล้วหาความเพลิดเพลินอยู่กับการก่อสร้าง

คกรามบ้านเรือน และการสะสมเครื่องมุก เครื่องลายครามไทย

ตลอดจนสัตว์เลี้ยงบางจำพวก ส่วนสังฆารักค้อยๆ เต็มโตรมไปตาม

ธรรมชาติ ในที่สุดเมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๑ เวลา ๓๐.๓๕ น.

ก็ได้ถึงซึ่งกาลอวสานด้วยความชราในอาการอันสงบ รวมอายุได้ ๙๕ ปี

สารบาญ

ว่าด้วยเครื่องดัดสัตว์เบาตามตำราสันสกฤต	หน้า	๓
ว่าด้วยเครื่องดัดสัตว์ไทยได้แบบจากอินเดีย	„	๓
ตำนานเครื่องมือโหร	„	๔
ว่าด้วยเครื่องมือโหรซึ่งเปลี่ยนแปลงมาโดยลำดับ	„	๕
ว่าด้วยเครื่องมือโหรชนกรักรัตนโกสินทร	„	๖
ตำนานเครื่องมือพิพาทย์	„	๗
ว่าด้วยตำราพิพาทย์ที่ได้แบบจากอินเดีย	„	๗
ว่าด้วยเครื่องมือพิพาทย์ที่เปลี่ยนแปลงมาโดยลำดับ	„	๘
ว่าด้วยเครื่องมือพิพาทย์ชนกรักรัตนโกสินทร	„	๘
ตำนานกลองแขก	„	๙
ว่าด้วยเหตุที่เอากลองแขกมาประสมกับพิพาทย์	„	๑๐
ตำนานแคนและซอ	„	๑๓
บัญชีเครื่องมือโหร	„	๑๓
บัญชีเครื่องมือพิพาทย์	„	๑๔

อธิบายเรื่องมโหรี เป้าพาทย์

เครื่องสังคตดัดดัดเป้าของไทยเรา โดยมากได้แบบอย่างมาจาก
อินเดียแต่ดัดดัดเป้าเหมือนกันกับพวกเขมร มอญ พม่า และชวามลายู
เพราะเช่นนั้นเครื่องดัดดัดเป้าของชนชาวประเทศเหล่านั้นจึงคล้ายคลึงกัน
ยังสังเกตเห็นได้จนทุกวันนี้

เครื่องสังคตของชาวอินเดียอันเป็นต้นดาราเดมณ ในคัมภีร์สังคต
รัตนากร^(๑) จำแนกเป็น ๕ ประเภทต่างกัน เรียกในภาษาสันสกฤตดังนี้คือ

- ๑) ตะตะ เป็นเครื่องประเภทมด้ายสำหรับดัดดัดเป็นเสียง
- ๒) สู่คีระ เป็นเครื่องประเภทเป้าเป็นเสียง
- ๓) อะวะนัทชะ เป็นเครื่องประเภทท่มหนงตเป็นเสียง
- ๔) ชะนะ เป็นเครื่องประเภท(มักทำด้วยโลหะ)กระทบเป็นเสียง

เครื่อง ๕ ประเภทที่กล่าวมานี้ ในคัมภีร์สังคตรัตนากรบอกอธิบาย
ว่า เครื่องประเภทตะตะ (เครื่องมด้าย) กับสู่คีระ (เครื่องเป้า) นั้น
สำหรับทำให้เป็นฉาน่า เครื่องประเภทอะวะนัทชะ (เครื่องต) นั้น
สำหรับประกอบเพลง ส่วนเครื่องประเภทชะนะ (เครื่องกระทบ) นั้น
สำหรับทำจังหวะ

เครื่องในประเภทหนึ่ง ๆ มีมากมายหลายอย่าง เช่นประเภทเครื่อง
มด้ายนั้น พิณมด้ายเดี่ยว (คือพิณหน้าเตา ยังมีดว้อย่างอยู่) เป็นของเดิม

(๑) คัมภีร์นี้เป็นภาษาสันสกฤต พราหมณ์กูปปุตสวามี ช่วยแปลอธิบายให้

ครนค่อมามผูกคเพิ่มเคมเบนด์องถ่าย ล่ามถ่าย เจ็ดถ่าย เก้าถ่ายจน
 ทยลบเอ็ดถ่าย และเรียกชอต่างๆกัน แดพณฑกษนดยอมนเบนเครอง
 สำหรับคดดำนำประดำนกับเดียงชบรอง โครชบรองกถอพณคดเคอง คิง
 เซนทกดำวว่าคนชรรพ์ “จับพนเข้าประดำนดำเนียงกรวงญ” ชบเยย
 พระยาครทในเรองกากเบนควอยาง เมอพณททำเบนหลายถ่ายควพณก
 ยอมเชองชนแเดหนทชนทกท บางอยางจะถอดคดไม่ไหวคองเอาดงวาง
 คดกบพน จงเกดเครองวางคด เซนจะเซเบนคน แดวเกดเครองวางด้เซน
 ชอค่อมมา ลวนเนองมาแดพณฑทงนน ในค้ำรำดงคครทนากกรจงนบไว้
 ในประเกทเคยวกันเรยกว่าตะตะ ไทยเรยเรยกว่าเครองคดคด

เครองในประเกทพวงดส์คระ คอเครองเบ่านนทมหลายอยางต่างกัน
 เบนคนเคดผวปาก เบ้าใบไม้ เบ้าหลอด เบ้าดงซ์ เบ้าแตร เบ้าชด้อย เบ้าบี
 เบ้าแคน คดอดจนเบ้าเซาสดัวให้เบนเดียงกันบอยู่ในพวงดส์คระทงนน

เครองในประเกทอะวะนทชะนน คอกถองต่าง ๆ ทงจำพวกทชน
 หนงหน้าเคยว คิงเซนทบ (ชงเรยกกันเบนดำมญว่า โทน) รำมะนา
 แดกถองยาวเหदान และจำพวกทชนหนงทงถองหน้าควยรอยผก คิงเซน
 บันเตาอะวโทน (ชงเรยกกันเบนดำมญว่า ตะโพน) เบ็งมาง กถองชนะ
 กถองแฆก กถองมลายุเหदान และจำพวกกถองทชนหนงกรงแนนทง
 ถองหน้า คิงเซนกถองโชนกถองตะครกนบเบนอะวะนทชะนงน

เครองในประเกทชะนะนน นบคดแคคบมอเบนจงหวะ เรยกว่า
 กรดาด ถ้าไชเครองท่าจงหวะมกท่าควยโดหะเบนพน มมากมายหลาย
 อยาง คอฉง (ภาษาสันสกฤตเรยกว่าก้งส์ดาด) ฉาบ ตูพรวน กระคิง

ระฆัง ของ บางตั้งทำด้วยไม้ เช่นกรับคู่ และกรับพวงกันนี้ในพวกชนะนะ
 เพราะเป็นเครื่องสำหรับทำจังหวะเช่นเดียวกัน เครื่องสำหรับทำดำเนินา
 บางตั้งพิจารณาเห็นได้ว่าคงมมคตแก้ไขเครื่องทำจังหวะเป็นชนิดๆ จนเคย
 กลายเป็นเครื่องทำดำเนินา เช่นฆ้องวง เดิมทีเห็นจะแก้ไขของเดิมของคู
 ใหม่เสียงดังต่ำ (อย่างฆ้องที่เล่นโนห์รา) แล้วแก้ไขของคูเป็นฆ้องราว
 สามใบใหม่เสียงเป็นหล่นกัน (อย่างฆ้องที่เล่นระเบงโอดะพ้อ) แล้วเติม
 ฆ้องให้ครบ ๗ เสียงเป็นฆ้องวงดับหกใบก็เลยกลายเป็นเครื่องสำหรับใช้
 ดำเนินา ระนาดก็มาจะแปรลงมาแต่กรับโดยทำนองเดียวกัน เครื่องที่กล่าว
 มาทั้งหมดในอินเดียแต่ตกดาบรรพทางหน

กระบวณจุดเครื่องตั้งคตเขาประดมวงกต ทกำหนดว่าเครื่องตั้งคต
 ประดมวงอย่างไรควรเล่นในการงานอย่างไรกต ก็เป็นของมีมาแต่
 ในอินเดียแต่โบราณ พวกชาวอินเดียได้นำแบบแผนมาสู่ประเทศนี้ตั้งแต่
 ครองขอมยังเป็นใหญ่ ครั้นไทยได้มาปกครองกรับต่อมาจากพวกขอม
 แล้วมากดแก้ไขเปลี่ยนแปลงโดยลำดับมา จนเป็นเครื่องคตต์ตเป่าที่ไทย
 เราเล่นกันในทุกวันนี้

เครื่องตั้งคตที่ไทยได้แบบจากอินเดียนั้น ถ้าว่าโดยลักษณะประดม
 วงและกระบวณทใช้ ต่างกันเป็น ๒ อย่าง เรียกว่า "คตตรี" คือเครื่อง
 คตต์ตซึ่งมากลายเป็นมโหรีอย่าง ๓ เรียกว่า "ตรี" คือเครื่องคตเป่า
 ซึ่งมากลายเป็นปี่พาทย์อย่าง ๓ เครื่อง ๒ อย่างนี้ใช้ในการต่างกัน เพราะ
 เครื่องคตตรีเสียงอ่อนหวาน จึงใช้เข้ากับการขับร้องอันมีกมในห้อง
 เรือนเป็นปรกติ ส่วนเครื่องตรีชนเสียงขมก้องกังวานจึงใช้เข้ากับการ
 พ้อนรำอันมีกมก้องดังแจ่มเป็นปรกติ คตเคาของมโหรีปี่พาทย์มดงกล่าว

เรื่องตำนานเครื่องมโหรี

กระบวนเล่นเครื่องดนตรีในประเทศสยามนมเคาของเดิมเป็น๒อย่าง
เรียกในภาษาไทยว่า "บรรเลงพณ" อย่าง ๑ "ขับไม้" อย่าง ๑
บรรเลงพณนั้นใช้แต่พณนาเตาตั้งเดียว ผู้ใดเป็นคนขับร้องก็ดพณเอง
ทำเพลงเขากบถานาทคนร้อง พณนาเตาเดียวจนผูกติดโตมน้อยเลยแล้ว
ด้วยเปลี่ยนใช้ขอแทน แต่กลายเป็นสำหรับคนชนตา เช่นคนขอทาน
ยังมีเล่นอยู่

ขับไม้นั้น คนเล่น ๓ คนด้วยกัน เป็นคนขับร้องนำคน ๑ คน
ตั้งขอสามสายประสานเสียงคน ๑ คน โกวบันเตาจะวให้จังหวะคน ๑ เดียว
นยงมแต่ของหลวงสำหรับเล่นในงานสมโภช เช่นสมโภชพระมหาเศวต
ฉัตร เป็นต้น บรรเลงพณและขับไม้ ๒ อย่างนี้เป็นของผู้ชายเล่นทั้ง ๒ อย่าง

เครื่องดนตรีซึ่งมากดประคิษฐาน เรียกว่า "มโหรี" นั้นเห็นจะ
เป็นของพวกขอมคิดขึ้นก่อน ไทยรับแบบอย่างและแก้ไขต่อมา เดิมก็เป็น
ของชายเล่น แต่ต่อมาเมื่อเกิดชอบฟังมโหรีกันแพร่หลาย ผู้มบรรดา
คักดซึ่งมบรรวารมากจึงมักหัดผู้หญิงเล่นมโหรี ๆ ก็กลายเป็นของผู้หญิง
เล่นมาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี มโหรีชนเดิมวงหนึ่งคน
เล่นเพียง ๕ คน เป็นคนขับร้องนำและตกรับพวงให้จังหวะเองคน ๑
ตั้งขอสามสายประสานเสียงคน ๑ ดัดกระຈပ်ให้นำคน ๑ ตทับประสาน
จังหวะกับนำคน ๑ เครื่องมโหรีทั้ง ๕ ดังที่พรรณนามาน พงดังเกิด
เห็นได้ความไม่ชอบ คือเขาเครื่องบรรเลงพณกับเครื่องขับไม้มารวมกัน
นั่นเอง เป็นแต่ใช้ดัดกระຈပ်แทนพณ ตทับแทนโกวบันเตาจะว และ
เดิมกรับพวงสำหรับให้จังหวะเขาออกอย่าง ๑

คงแถมไพร่ผู้หญิงเกิดมชน ก็เห็นจะชอบเล่นกันแพร่หลาย จึงเกิด
 เบนเหตุใหม่ผูกคเพิ่มเติมเครื่องมโหรีชน โดยลำดับมา เครื่องมโหรีท
 เพิ่มเติมชนเมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี (ดังเกิดตามทปรากฏ
 ในรูปภาพเขียนแต่สมัยนั้น) คือ งามะนาสำหรับตีประกอบกับทบอย่าง ๑
 ซด้อยสำหรับเป่าให้ดำเนินอย่าง ๓ มโหรีวงหนึ่งจึงกลายเป็น ๖ คน มาถึง
 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เพิ่มเติมเครื่องมโหรีชนอีกหลายอย่าง เอา
 เครื่องบัพทยเขาเพิ่มเป็นพณ เป็นแต่ทษาขนาดย่อมตั้งให้เล่นกับผู้หญิงเล่น
 เล่นกันมาว่าเมื่อในรัชกาลที่ ๓ เติมระนาดไม้กับระนาดแก้วเป็นเครื่อง
 มโหรีชนอีก ๒ อย่าง รวมมโหรีวงหนึ่งเป็น ๘ คน มาในรัชกาลที่ ๒ เติ
 ษระนาดแก้วเสียใช้ของวงแทน และเพิ่มจะเข้เข้าในเครื่องมโหรีอีกตั้ง ๑
 รวมมโหรีวงหนึ่งเป็น ๙ คน (๑) ถึงรัชกาลที่ ๓ เมื่อคิดทำระนาดท่ม
 และของวงเล็กเพิ่มชนในเครื่องบัพทย ก็เพิ่มของ ๒ ตั้งนั้นเข้าในเครื่อง
 มโหรี กับทงใช้วงแทนกรับพวงให้เสียงจึงหวะดังชนเล่นกับเครื่องมาก
 ตั้ง และเพิ่มฉาบเข้าใหม่โหรีด้วย รวมมโหรีวงหนึ่งเป็น ๑๒ คน ถึง
 รัชกาลที่ ๔ เมื่อคิดทำระนาดทองและระนาดเหล็กชนใช้ในเครื่องบัพทย

(๑) ที่เรียกว่าระนาดแก้วนั้น ของเดิมจะเป็นอย่างไร ผู้แต่งหนังสือไม่เคยเห็น
 สืบถามก็ไม่ได้ความชัด ว่าเอาแก้วหล่อเป็นลูกระนาดวางในราง อย่างระนาดทองที่ทำกัน
 ขึ้นหลัง หรือตัดแผ่นกระจกเจาะรูร้อยเชือกแขวนกับราง อย่างระนาดไม้ไผ่ แต่อย่างไร
 เสียงก็คงไม่เพราะ จึงได้ปรากฏว่าเลิกเสียเอาหนังวงเข้าใช้แทน จะเข้ากับหนังวงนั้นแต่
 เดิมเป็นเครื่องสังคีตของมอญ เล่ากันมาว่าเมื่อจะเอามาใช้ในเครื่องมโหรีไทย จะให้
 ผู้หญิงไทยซึ่งปรกติห้ามใส่บาเจียงตีหนังวงอย่าง (บัพทย) มอญขัดข้อง จึงได้คิด
 แก้เป็นหนังวงราบ

ของ ๒ ตั้งหนักเพิ่มเข้าในเครื่องมโหรีด้วย มโหรีในชั้นหลังวงหนึ่งจึง
 เป็น ๓๕ คนคล้ายกับบพิภพาทย์ เป็นแถมโหรีมเครื่องสายและไม่ใช้กลอง
 และผดกนเป็นขอคำคณอกอย่างหนึ่ง ทมโหรีเป็นผู้หญิงเล่น
 บพิภพาทย์เป็นขอของผู้ชายเล่นเป็นพน

ในรัชกาลที่ ๕ กรุงรัตนโกสินทร์ เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องเล่น
 ละคร การพนเป็นบัจจยตตลอดมาถึงการเล่นมโหรี คือเมื่อครั้งกรุง
 ศรีอยุธยาเป็นราชธานี มพระราชกำหนดห้ามมิให้ผู้นหัดละครผู้หญิงมิได้
 แต่ของหลวง เพราะฉะนั้นผู้ทมบริวารมากเช่นเจ้านายและขุนนางเป็นต้น
 จึงมักหัดผู้หญิงเป็นมโหรี หัดผู้ชายเป็นละครและเบเนบพิภพาทย์เป็น
 ประเพณีมา ครั้นถึงรัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
 โปรดฯ ให้เลิกพระราชกำหนดนั้นเสีย พระราชทานอนุญาตว่าใครๆจะ
 หัดละครผู้หญิงก็ให้หัดได้ตามชอบใจ เมื่อมพระบรมราชานุญาตดังนั้น
 การทเคยหัดผู้หญิงเป็นมโหรีก็ไปหัดเป็นละครเดี่ยวเป็นพน คนทงหัดชาย
 ชอบหัดละครผู้หญิงก็หาใครจะมีใครหัดมโหรีผู้หญิงอย่างแต่ก่อนไม่

เมื่อมโหรีผู้หญิงร้องโรยลงครึ่งหนึ่ง ผู้ชายบางพวกซงหัดเล่นเครื่อง
 สายอย่างจน จึงคิดกันเอาชอดวง ซออ้อ จะเข้กับบ้อเขาเดินประดั้มกับ
 เครื่องกลองแขก (ตั้งซงจะอธิบายต่อเรื่องเครื่องบพิภพาทย์ไปข้างหน้า)
 เครื่องประดั้มวงอย่างนเรียกกันว่า “กลองแขกเครื่องใหญ่” (๑) ครั้น

(๑) ข้าพเจ้าได้กล่าวในคำอธิบายเรื่องประชุมบทมโหรีที่พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๓
 ตามคำบอกเล่าว่า กลองแขกเครื่องใหญ่เกิดขึ้นในรัชกาลที่ ๓ แต่เมื่อพิจารณาต่อมา
 เห็นว่าจะเกิดขึ้นในตอนปลายรัชกาลที่ ๔ ด้วยเมื่อตอนต้นรัชกาลที่ ๕ ยังถือกันว่า
 เป็นขอเกิดขึ้นใหม่

ต่อมาเอากลองแขกกับบ็อบออกเดี่ยวใช้ทับกับระนาดและซอด้วงแทน เรียก
ว่า "มโหรีเครื่องสาย" บางวงก็เติมระนาดและซอของเขาดด้วย จึงเกิดม
มโหรีเครื่องสายผู้ชายเล่นแทนมโหรีผู้หญิงอย่างเดิมสืบมาจนทุกวันนี้ ท
ผู้หญิงหัดเล่นก็มักแต่น้อยกว่าผู้ชาย เล่นเรื่องตำนานเครื่องมโหรีมาดั่งน

เรื่องตำนานเครื่องบัพทย์

ตำราบัพทย์ที่เราได้แบบมาจากอินเดียนั้น กำหนดว่าวงหนึ่งมีเครื่อง
๕ สิ่ง คือ ๑. สู่ระโต ๒. แกมเบ ๓. เบ็นเครื่องทำลำนำ ๔. อาตะตะโต ๕. แกกกลองซนหนึ่ง
หน้าเดียว ๖. วัตะตะโต ๗. แกกกลองซนหนึ่งทงสองหน้าด้วยร้อยผูก ๘. อาตะวั
ตะตะโต ๙. แกกกลองซนหนึ่งกรงแนทงสองหน้า ๑๐. เบ็นเครื่องทำเพลงรวม
๑๑. สู่ ระนะโต ๑๒. แกมของเบ็นเครื่องทำจังหวะ ๑๓. ทง ๕ สิ่งนี้เรียกรวมกันว่า
"เบญจครุฑ" บัพทย์เครื่องห้าของไทยเราใช้กันมาแต่โบราณ มาแต่
เบญจครุฑทุกถ้าวมา แต่มต่างกันเป็น ๒ ชนิด เป็นเครื่องอย่างเบาใช้
เล่นละครกันในพื้นเมือง (เช่นพวกโน้ห์ราทางหัวเมืองบักซ์ ไคยงใช้อยู่จน
ทุกวันนี้) ชนิด ๑. เครื่องอย่างหนักสำหรับใช้เล่นโชนชนิด ๑. บัพทย์
๒. ชนิดทุกถ้าวมา คนท่วงละ & คนเหมือนกัน แต่ใช้เครื่องผิดกัน
บัพทย์เครื่องเบาวงหนึ่งมีเบ็นเครื่องทำลำนำ ๑. ทับ ๒. กลอง ๑. ซอด้วง
๑. เบ็นเครื่องทำจังหวะ ๑. ลักษณะตรงตำราเดิมผิดกันแต่ใช้ทับแทนโชนใบ
เท่านั้น ส่วนบัพทย์เครื่องหนักนั้น วงหนึ่งมี ๑. ระนาด ๑. ซอด้วง ๑.
กลอง ๑. โทน (ตะโพน) ๑. ใช้ โทนเป็นเครื่องทำเพลงและจังหวะไปด้วยกัน
ถ้าทำลำนำที่ไม่ใช้ โทนก็ให้คน โทนตึงให้จังหวะ เหตุที่ผิดกันเช่นนี้ เห็น

จะเป็นเพราะการเดินละครมขบร่องและเจรจาด้วยกับบีพาทย์ ๆ ไม่ต้อง
 ทำพักละช้านานเท่าใดนัก แต่การเดินโขนต้องทำบีพาทย์พักละช้านาน ๆ จึง
 ต้องแก้ไขใหม่เครื่องทำถ้านามากชน แต่การเดินละครตั้งแต่เกิดมละคร
 โขนเปลี่ยนมาใช้บีพาทย์เครื่องหนักอย่างโขน บีพาทย์ที่เดินกันใน
 ราชธานี จึงใช้แต่บีพาทย์เครื่องหนักเป็นพัน

เรื่องตำนานการทแก้ไขเพิ่มเติมเครื่องบีพาทย์ไทย พิเคราะห์ตาม
 เคาเงอนทมอยู่ ดูเหมือนจะแก้ไขมาเป็นชน ๆ ทำนองดังจะกล่าวต่อ
 ต่อไปน คือ บีพาทย์เครื่องหนักในสมัยเมือกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี มี
 บีเดา ๑ ระนาดวาง ๑ ซ้องวง ๑ ฉิ่งกับโทนใบ ๑ กลองใบ ๑ รวม
 เป็น ๕ ด้วยกัน แต่บนนใช้ขนาดย่อมอย่างทีเรียกว่า "บีนอก" กลอง
 กใช้ขนาดย่อมอย่างเช่นเล่นหนัง แก้ไขครั้งแรกคือทำบีและกลองให้เขื่อง
 ขึ้นสำหรับใช้กับเครื่องบีพาทย์ที่เล่นในร่ม เพื่อเดินโขนหรือละครใน
 ปทมชนใหม่เรียกว่า "บีใน" ส่วนบีและกลองขนาดย่อมของเดิมคงใช้
 ในเครื่องบีพาทย์เวลายากกลางแจ้งเช่นเล่นหนัง จึงเกิดบีนอกบีในชนเป็น
 ๒ อย่าง การแก้ไขที่กล่าวมานี้ จะแก้ไขแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาหรือมา
 แก้ไขในกรุงรัตนโกสินทรชื่อนี้ไม่ทราบแน่.

เมื่อในรัชกาลที่ ๒ กรุงรัตนโกสินทร พระบาทสมเด็จพระพุทธ
 เดศหล้านภลัยโปรดฯ ทงละครและเสภา มีคำเล่ากันว่ามีการขับ
 เสภาชน เมื่อกอนรัชกาลที่ ๒ ประเพณีที่จะสั่งบีพาทย์ห้ามไม่ พระบาท
 สมเด็จพระพุทธเดศหล้านภลัยทรงพระราชดำริให้เสภาขับสั่งบีพาทย์
 อย่างเช่นมโหรี) ชนเป็นปฐมตงน ที่เอาเบิ่งมางดองหน้าเข้าใช้ใน

เครื่องปั้นพาทย์กึ่งเขาเขาในคราวนั้นเอง สำหรับครบเต็มภาเบนเดิมมา
 ด้วยเสียงเขาเขากบขบรองดกว่าโทน (ตะโพน) ปั้นพาทย์รับเสภาจึงใช้
 เบิ่งมางดองหน้ามาจากทุกวงน การทพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศ
 หล้านภาลัยทรงแก้ไขกระบวนเสภาเช่นว่ามาชวนให้คิดเห็นว่า บางท
 ปั้นพาทย์ละครก็จะทรงแก้ไขให้เสียงปั้นพาทย์เขากับละครดชน ถ้าเช่นนั้น
 ปั้นในแตรกลองขนาดเขื่องกว่ากลองหนังทวามาแล้ว ก็เห็นจะเป็นของ
 เกิดขึ้นในรัชกาลที่ ๒ แต่เครื่องปั้นพาทย์กึ่งเขาเบนแต่เครื่อง ๕ ต่อมา.

ได้กล่าวมาข้างต้นว่า ปั้นพาทย์เดิมเป็นเครื่องอุปกรณการพ้องว่า
 เช่นเด่นหนังแตร โขนละครเป็นต้น หรือทำเป็นเครื่องประโคมให้ครึกครน
 ครนพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงพระราชดำริให้เสภาขับ
 ดั่งปั้นพาทย์ ๆ กกลายเป็นเครื่องเด่นสำหรับให้ไพเราะโดยลำพัง เพราะ
 ฉะนั้น เมื่อเด่นเสภาดั่งปั้นพาทย์กันแพร่หลายต่อมาถึงรัชกาลที่ ๓ จึงมีผู้
 คิดเครื่องปั้นพาทย์เพิ่มเติมขึ้นให้เป็นคู่หมดทุกอย่างคือ.

- ๑ เขาบ้นอกมาเป็นคกบปั้น
- ๒ คิดทำระนาดทม ขนเป็นคกบระนาดเอก
- ๓ คิดทำฆ้องวงเล็ก ขนเป็นคกบฆ้องวงใหญ่
- ๔ เขาเบิ่งมางดองหน้าให้คนกลองตเป็นคกบกับโทน (ตะโพน)
- ๕ เขาฉาบเต็มขนให้คนกลองตเป็นคกบฉิ่ง
- ๖ เต็มกลองขนอกโบหนังให้เป็นคู่ (๑)

(๑) การที่เต็มกลองเป็นคู่บางที่จะเต็มมาแต่ในรัชกาลที่ ๒

บพาทย์แต่เดิมวงหนึ่ง & คนกกดายเบนววงละ ๓๐ คน - เรียกว่า
 “บพาทย์เครื่องคู่” บพาทย์อย่างเดิมที่ยังใช้กันอยู่ในพนเมืองเรียกว่า
 “บพาทย์เครื่องห้า”

มาถงรัชกาลที่ ๕ มุคครระนาดทองชนเบนอปกรณ์ระนาดเอกแฉะ
 คครระนาดเหล็กชนเบนอปกรณ์ระนาดทมเพมชนอก ๒ อย่าง คนทำ
 บพาทย์วงหนึ่งจิงเบน ๓๒ คนเรียกว่า “บพาทย์เครื่องใหญ่” เด่นกนด้บ
 มาจนทุกกวนน.

ตำนานบพาทย์เครื่องห้า บพาทย์เครื่องคู่ และบพาทย์เครื่องใหญ่
 มเรื่องราวดังแฉะดังมา

เรื่องตำนานกลองแขก

ในเครื่องบพาทย์ทไทยเราใช้กันอยู่ทุกกวนน เป็นเครื่องได้มาจาก
 แฉก ๒ อย่าง เรียกว่า “กลองมลายู” ได้มาจากพวกมลายูอย่าง ๑
 เรียกว่า “กลองแขก” เข้าใจว่าได้มาจากพวกชวาอย่าง ๑ เครื่อง
 บพาทย์แฉก ๒ อย่างนคดายคดงกน แฉกษณะประดัมวงกลองมลายู
 ใช้กลอง ๔ ใบ บีเดี่ยว ๓ ช้อง โหม่งใบ ๑ รวมคนวงละ ๖ คน กลองแขก
 ใช้กลอง ๒ ใบกับบีเดี่ยว ๓ ช้อง โหม่งใบ ๑ รวมคนวงละ ๕ คน แฉกกลอง
 ๒ ชนิดนคดกน กลองมลายูใช้ร้อยโยงด้วยสายหนัง รบยาวกว่า
 กลองแขก คด้วยไม้หน้า ๑ คด้วยมือหน้า ๑ กลองแขกนใช้ร้อยโยง
 ด้วยหวายแฉะคด้วยมือทง ๒ หน้า

พิเคราะห์ตาม ลักษณะที่ไทยเราใช้ กลอง มลายู แฉะ กลอง แขก
 เข้าใจว่าเครื่อง ๒ อย่างนเห็นจะได้มายังประเทศันต่างคราวต่างเรื่องกน

ไทยเราจึงเอามาใช้ต่างกัน เครื่องกลองมลายูนั่นเดิมทำนองจะใช้ใน
 ครอบวงพยุหยาตรา ซึ่งเกณฑ์พวกมลายูเข้าครอบวง ไทยจึงได้ใช้
 เครื่องกลองมลายูในครอบวงแท้ เช่นแท้คเชนทรัดนามเป็นต้น จนถึงแท้
 พระบรมศพและพระศพเจ้านาย ลงปลายเลยใช้เป็นเครื่องประโคมศพเช่น
 ใช้โดยลำพังเรียกว่าคั้วลอยและใช้ในบัพพาทย์นางหงส์มาจนบัดนี้เครื่อง
 กลองแขกนั้น เดิมเมื่อได้มาเห็นจะใช้ในการพ้องรำ เช่นรำกระบกระ
 บอง ทำนองจะมาแต่แขกรำกฤษก่อน แต่ในการแท้ก็ใช้เช่นนำครอบวง
 แท้ได้กัณฑ์และนำเล็ด็จพระราชดำเนินครอบวงข้างและครอบวงเรือเป็น
 ต้น แต่ดัดของใหม่ดั้งเดิมก็ใช้กลองมลายูในการแท้เช่น
 ว่า แต่ชนหลังมาเมื่อใช้กลองมลายูเพื่อไปจนการศพ เกิดรังเกียจจึง
 เอากลองแขกมาใช้ในครอบวงแท้และดัดของดั้งเดิม ทำนองจะเป็นเช่นวาน
 ทเอากลองแขกเข้าผสมกับเครื่องบัพพาทย์ไทย เห็นจะเป็นเมื่อเอา
 เรื่องอเหเนาของชวามาเล่นละครไทย ในครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราช
 ธานี ใช้เมื่อละครรำเพลงแขกเช่นรำกฤษเป็นต้น ครั้นต่อมาเมื่อบัพพาทย์
 ทำเพลงอันใดซึ่งเนื้อมาแต่เพลงแขก เช่นเพลงเบ้าหลุดและสระบุหรง
 เป็นต้น ก็ใช้กลองแขกทำกับเครื่องบัพพาทย์แทนโทน ตลอดจนไปถึง
 เพลงที่เอามาแต่แม่โหร เช่นเพลงพระทองก็ใช้กลองแขกแทนทับและ
 รำมะนา กลองแขกจึงเลยเป็นเครื่องอุปกรณ์อันหนึ่งอยู่ในเครื่อง
 บัพพาทย์ ส่วนเรื่องตำนานกลองแขกเพียงเท่านั้น

ยังมีเครื่องดุริยางค์ของไทยอยู่นอกเรื่องตำนานที่ได้นำมาอีก ๒ อย่าง
 อย่าง ๑ เรียกว่าบับซอ มักใช้ขนาดต่าง ๆ เบ้าเข้าชุดกันประสานเสียง

คนขับอย่างนมมาแตกดาบรพ พงตั้งเกดไตทกดาวถง “ขับชอ”
 ในลิตตเรองพระดอ แตเคยวชอบเดินเพยงในหัวเมืองมณฑลพายัพ
 อกอยาง ๓ เรียกว่าแคน เอาไม้ซางมาผูกเรียงต่อกับเตาเตียง เป้าเบิน
 เพลง ประธานเตียงกับคนขับ อยางชอบเดินทางหัวเมืองฝ้ายตะวันออก
 ออก กระทบชบเขากบบชอกต เขากบแคนกต คนขับเบินชายฝ้าย
 หงหญิงฝ้ายหงมกขับไตคอบกนในทางสังวาล์ ทง ๒ อยางนมมาแตก
 ดักดาบรพ มาถงในรัชกาลที่ ๕ กรุงรัตนโกสินทรน แตรวงทหาร
 มหาตเด็กคดทำแคนต่างขนาดกัน เป้าประธมวงราว ๓๐ คินเบินทำนอง
 แตรวงอยางฝรัง พงกเพราะตยงมเดินอยงนทุกวงน

เครื่องมโหรีปี่พาทย์ของไทย

เครื่องมโหรี

เครื่องสายดัดดัดประสานเสียง

พณ

กระจับปี่

จะเข้

ซอลำมสาย ชาวอินเดียเรียก จิการะ

ซอด้วง

ซออู้

มาแต่แบบจีน จีนเรียกว่าซออู้

เครื่องตีให้จังหวะ

บัณเฑาะว์ มาแต่แบบอินเดีย

กรับพวง

ทับ (มักเรียกกันว่าโทน)

รำมะนา

เครื่องเป่าให้ดำเนิน

ขลุ่ยพองออ

ขลุ่ยกรวด

ขลุ่ยหลีบ

เครื่องปี่พาทย์เอามาเพิ่มใหม่ไหม

ระนาดเอก

ระนาดทุ้ม

ระนาดทอง

ระนาดเหล็ก

ฆ้องวงใหญ่

ฆ้องวงเล็ก

ฉิ่ง

ฉาบ

เครื่องปี่พาทย์

เครื่องห้าอย่างเบา สำหรับเล่นโน้ห์รา

ปี่ (นอก)

ทับ ท ๑

ทับ ท ๒

กลอง

ฆ้องคู่

เครื่องห้าอย่างหนักสำหรับเล่นโชนละคร

ปี่ (ใน)

ระนาด (เอก) ชาวอินเตียเรียกว่า พัดครั้น

ฆ้องวง (ใหญ่)

โทน (มักเรียกกันว่าตะโพน)

กลอง (ใบเดียว)

เครื่องคู่ (เพิ่มเข้าไปในเครื่องห้า)

ปี่ (นอก)

ระนาดทุ้ม

ฆ้องวง (เล็ก)

ฉิ่ง ชาวอินเดียเรียกว่า กังสดาล

กลอง (เพิ่มเข้าอีกใบหนึ่ง)

เบิ่งมางสองหน้า

ฉาบ ชาวอินเดียเรียกว่า ฉันทนาดาล

เครื่องใหญ่ (เพิ่มเข้าไปในเครื่องคู่)

ระนาดทอง

ระนาดเหล็ก

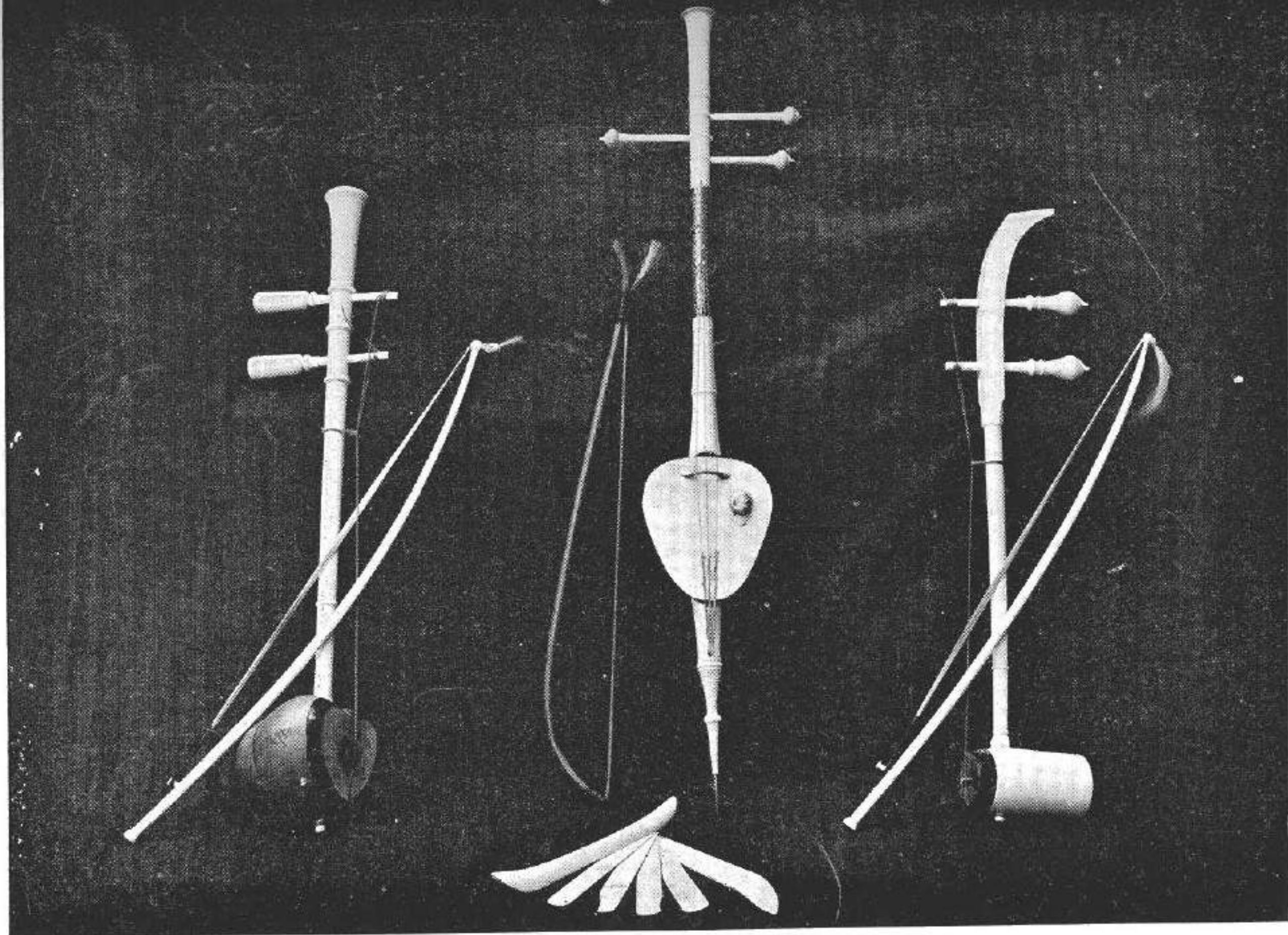
เครื่องแขก

ปี่ชวา

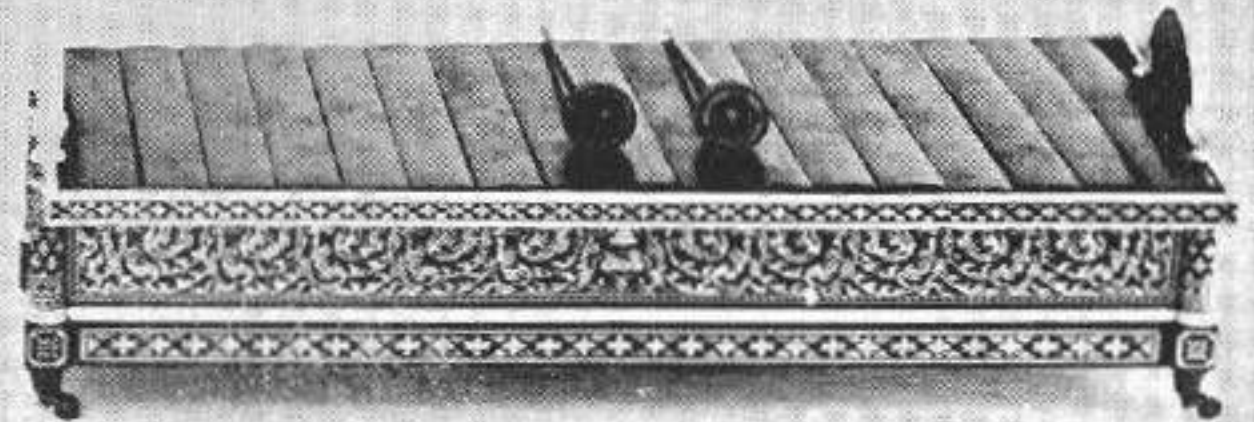
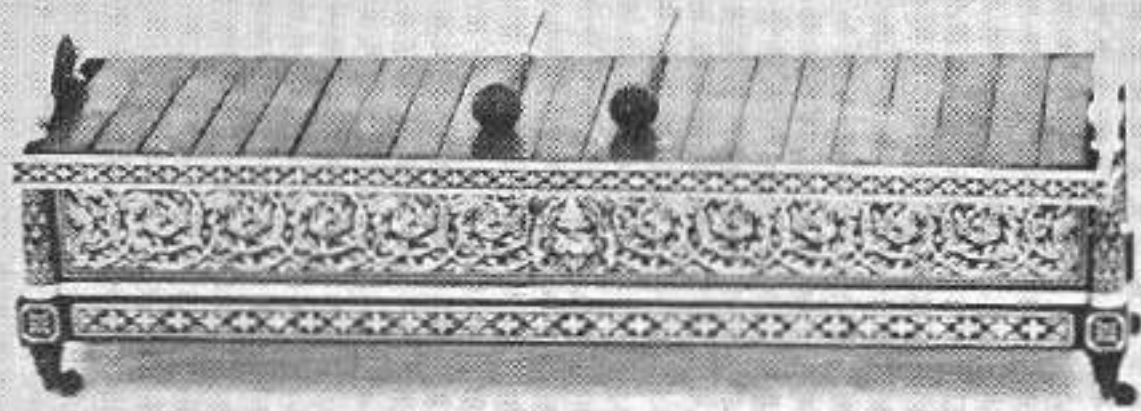
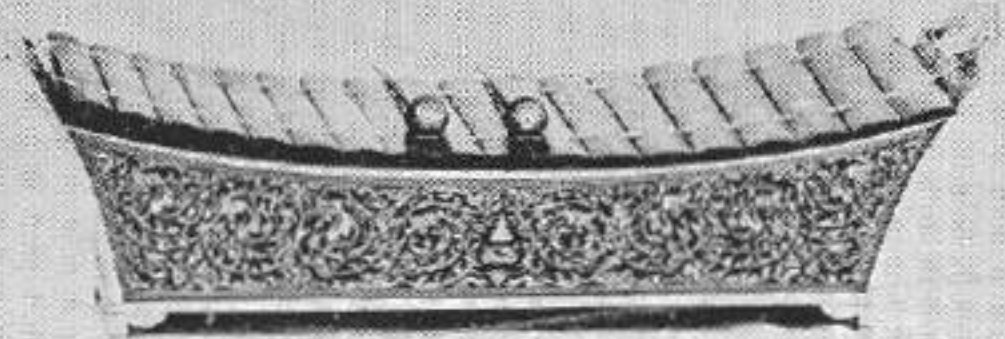
กลองแขก (คู่หนึ่ง)

ฆ้องโหม่ง

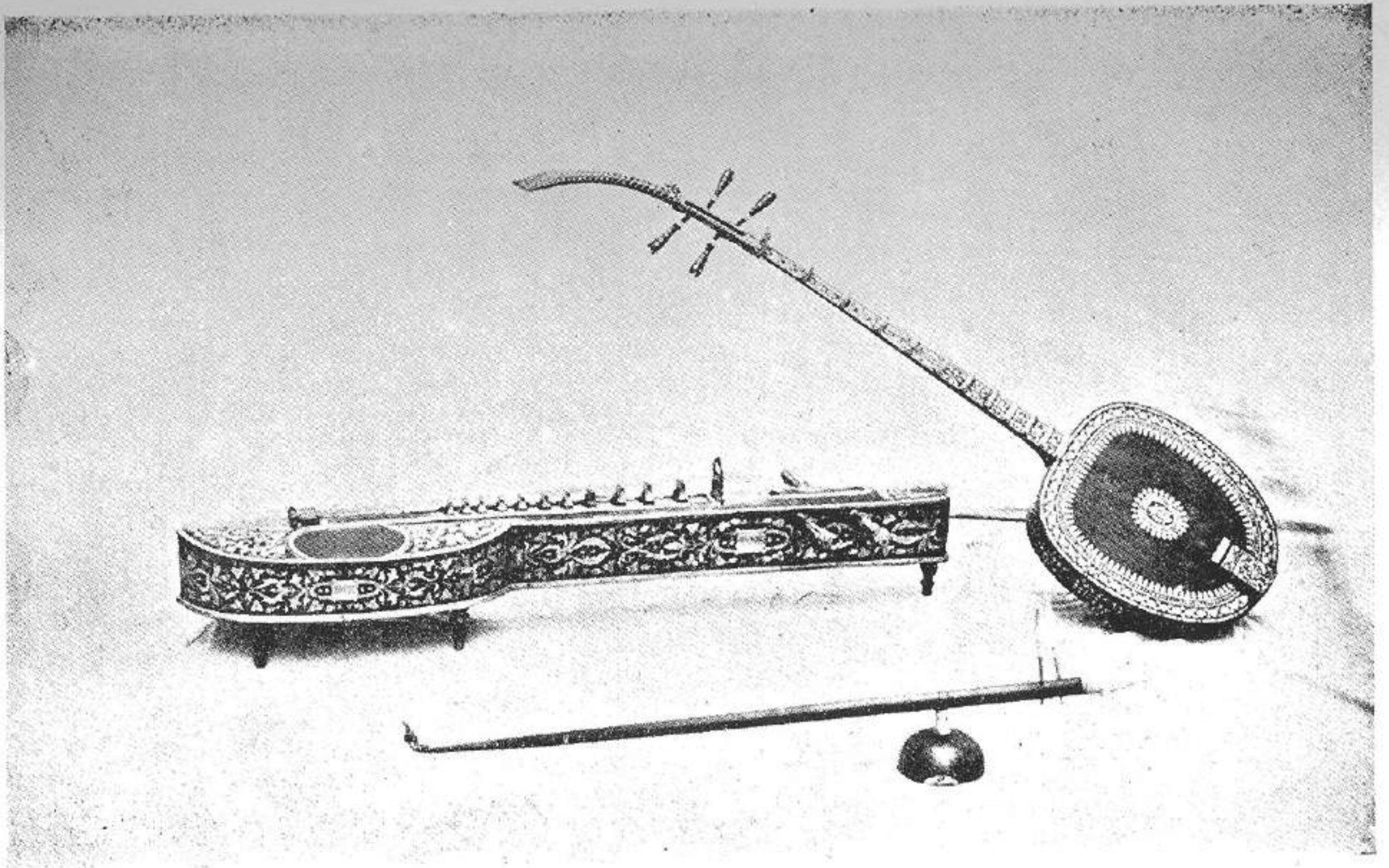
กลองมลายู (๕ ใบ)

เครื่องสามซุดของกรมมหรสพ ซึ่งพระยาวิสุกรรมศิลป์ประสิทธิ์ เป็นผู้สร้าง

เครื่องบูชาชุดของกรมมหรศพ ซึ่งพระยาวิสุกรรมศิลป์ประสิทธิ์ เป็นผู้สร้าง

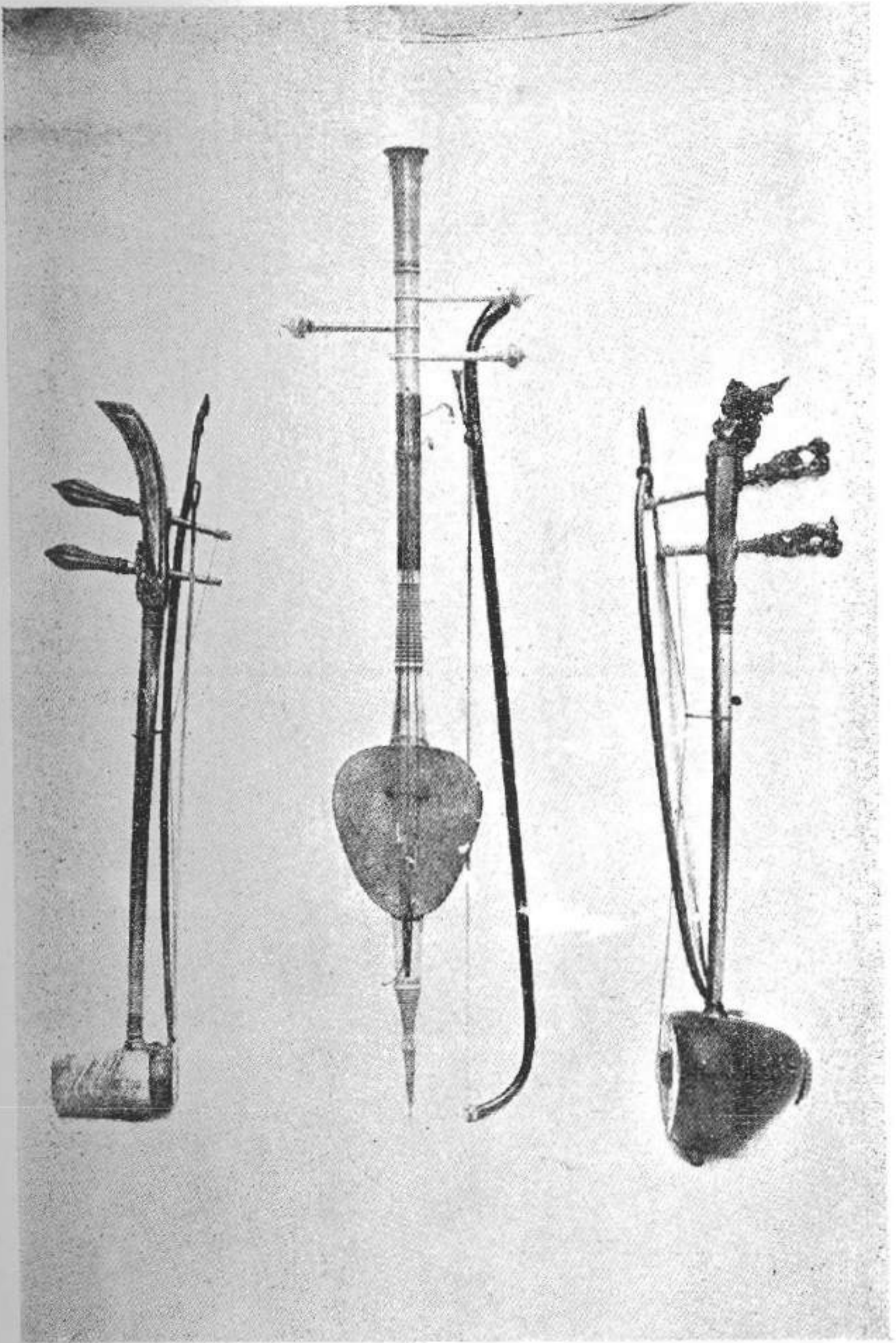
(แกลบหม)

จ๊ะเข้

กระจับบี

(แกลว้าง)

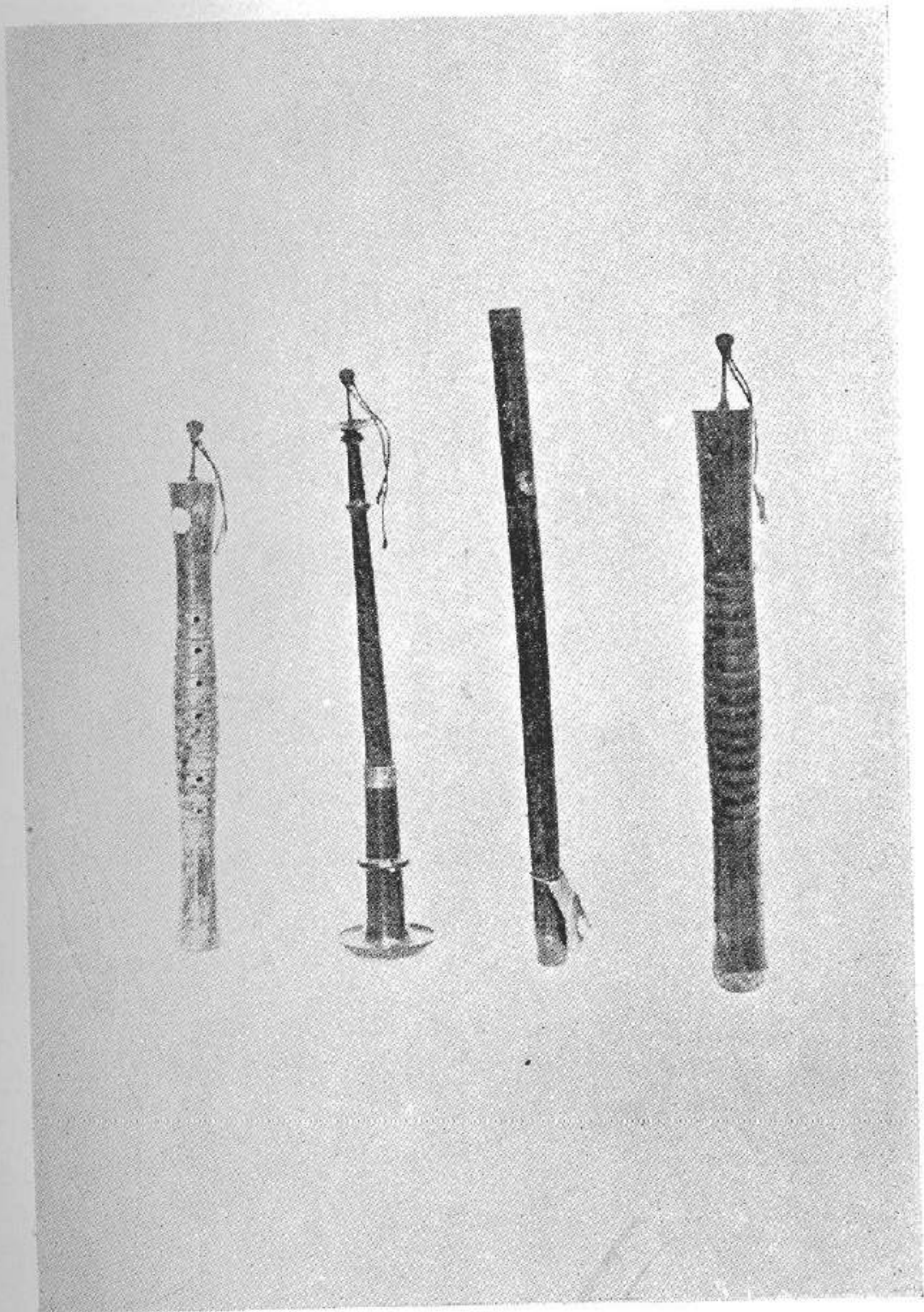
พินน้ำเต้า

ชอด้วง

ชอสามสาย

ชอด้

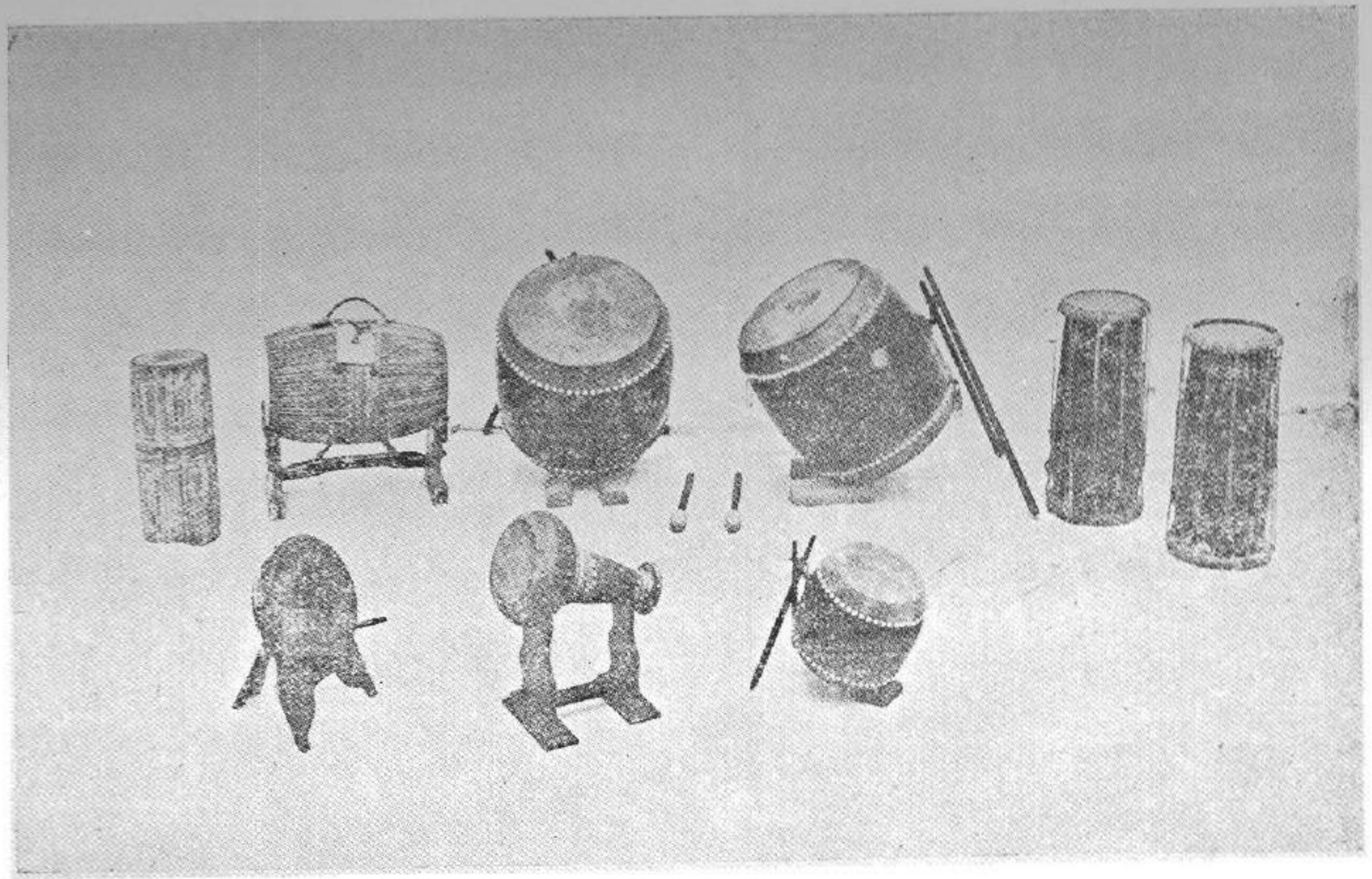

บินอก

บิชะวา

ชลู๋ย

บิไน

(แถวบน) เบ็งมาง

ตะโพน

กลองละคอนคู่ ๑

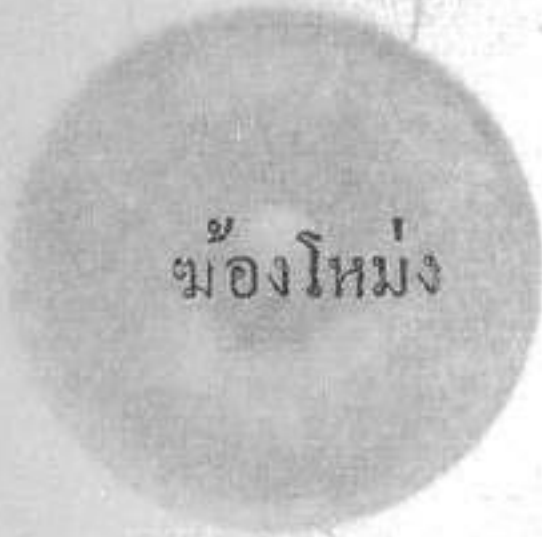
กลองแขกคู่ ๑

(แถวล่าง)

รำมะนา

โกล

กลองโนห์รา

หม้อใหม่

หม้อเตา

หม้อ

ฉาบ

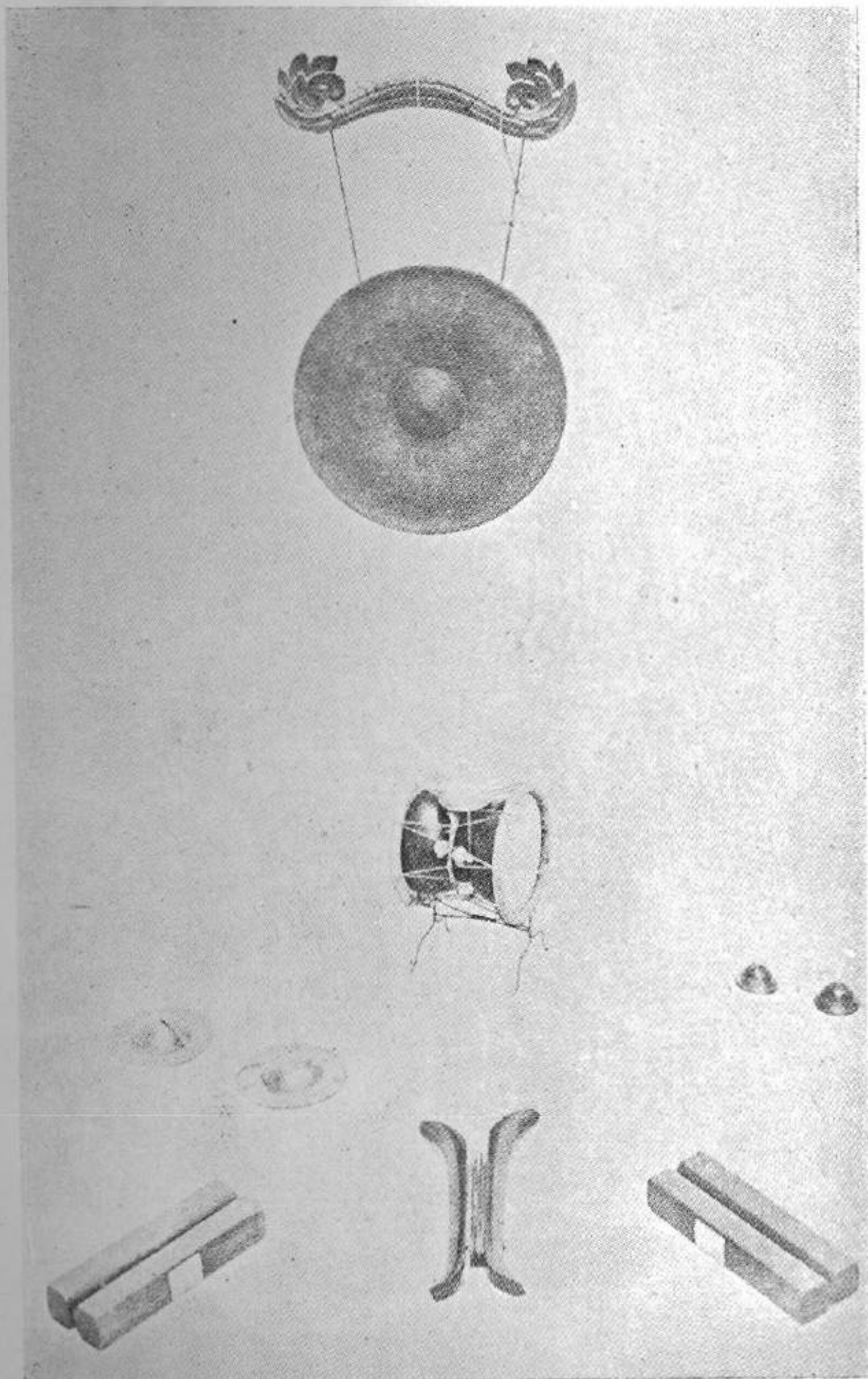
กรับพวง

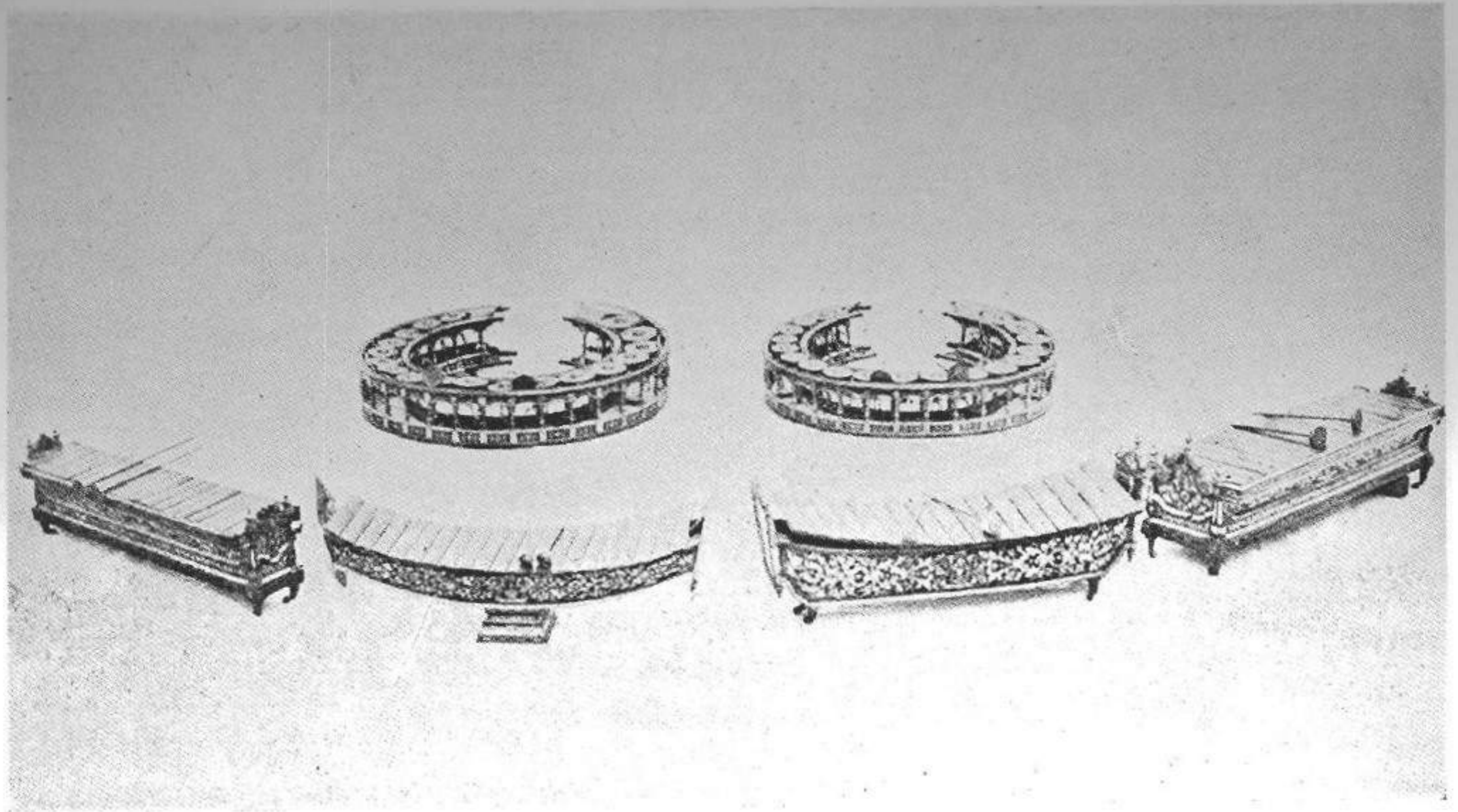

กรับเสภา

กรับเสภา

(แถวบน)

(แถวล่าง) ระนาดทอง

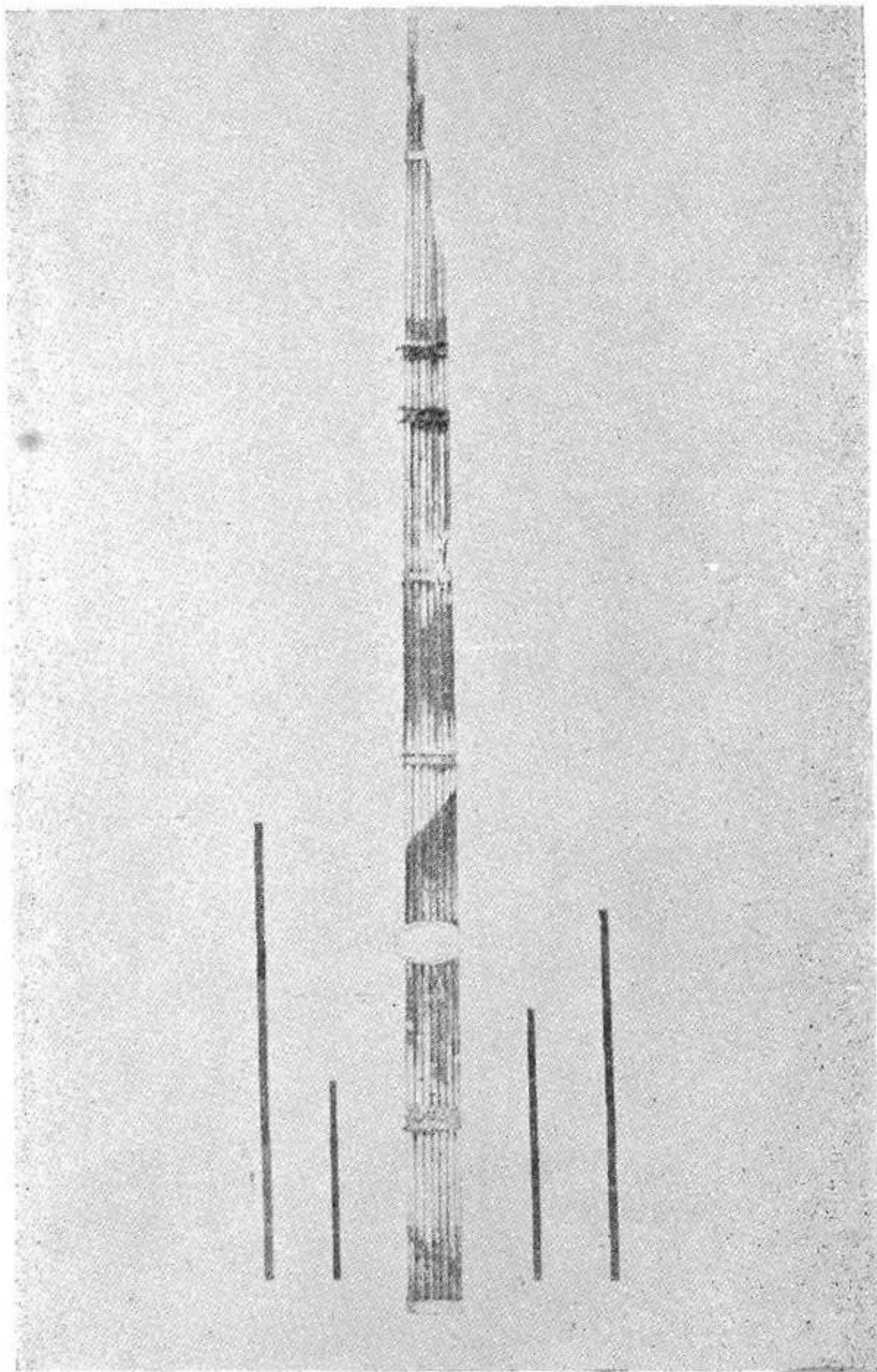
ฆ้องวงใหญ่

ระนาดเอก

ฆ้องวงเล็ก

ระนาดทุ้ม

ระนาดเหล็ก

(กลาง)

แกน

(๒ ข้าง) ขลุ่ยซอ ๔ เคา
013107

-7.FEB.1977

